

УДК 658:330.131.5

**СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА****Степанов Д.С.***Міжнародний університет бізнесу і права, м. Херсон*

У статті розглянуто сутність системи управління економічною безпекою сільськогосподарських підприємств. Досліджено проблеми управління економічною безпекою на сільськогосподарських підприємствах. Показано структуру менеджменту економічної безпеки сільськогосподарських підприємств. Розроблено систему управління економічною безпекою сільськогосподарських підприємств. Швидкий розвиток технологій інформації та зв'язку, а також величезний потенціал для надання даних географічних зв'язків (дистанційне відстеження, он-лайн-датчики, публічні бази даних тощо) також дозволяють керівникам сільськогосподарських підприємств отримати доступ до нових та високоякісних даних, використовувати їх як конкретну інформацію у процесі прийняття рішень чи процесі документації. Автоматизований збір даних та обробки інформації в інформаційній системі управління сільськогосподарським підприємством можна сприймати як швидке зростання попиту на стандарти в управлінні виробничими процесами та економічною безпекою.

Ключові слова: економічна безпека підприємства, сільськогосподарське підприємство, система управління, інформація, ітерація, діагностика

УДК 658:330.131.5

**ECONOMIC SECURITY MANAGEMENT SYSTEM
OF AGRICULTURAL ENTERPRISE****Stepanov D.***International university of business and law, Kherson*

The article deals with the essence of the economic security management system of agricultural enterprises. The problems of economic security management at agricultural enterprises are investigated. The structure of economic safety management of agricultural enterprises is shown. The economic security management system of agricultural enterprises is developed.

The rapid development of information and communication technologies, as well as the huge potential for providing geographic data (remote monitoring, on-line sensors, public databases, etc.), also allow farm managers to access new and high-quality data, use them as specific information in the process of decision-making or the documentation process. Automated data collection and processing of information in the management information system of an agricultural enterprise can be seen as a rapid increase in

demand for standards in the management of production processes and economic security.

Keywords: economic security of enterprise, agricultural enterprise, control system, information, iteration, diagnostics

Актуальність проблеми. Розробка елементів механізму ефективної сільськогосподарської практики, диверсифікації ринків, а також стандартів стійких сільськогосподарських виробничих систем потребують запровадження більш детальної стратегії управління економічною безпекою. Вона повинна враховувати специфічні екологічні умови, вимоги сільських регіонів та ланцюги виробництва, постачання та збуту. Крім того, ці стратегії повинні бути простими, але достатньо гнучкими, щоб легко адаптуватися до змін економічних або екологічних умов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми управління економічною безпекою підприємств досліджуються у роботах видатних вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів. Окремі питання щодо управління економічною безпекою сільськогосподарських підприємств знайшли своє висвітлення в роботах таких науковців як Амеліна Ю.С., Безус Р. М., Бойко А. В., Березін О. В., Березіна Л. М., Бутенко Н. В., Демчук Н.І., Єлістратова Ю.О., Мартюшева Л.С., Нестеров Ю.А., Петровська Т.Є., Приказок О.В., Руденский Р.А., Тітова С. П, Трихліб Н.І., Якубенко Ю.Л. та ін. [1-8].

Відаючи належне науковим напрацюванням вітчизняних та зарубіжних вчених з проблем управління економічною безпекою підприємств, слід зауважити, що існує потреба в їх подальшому дослідженні, поглибленні теоретичних засад управління економічною безпекою сільськогосподарських підприємств із врахуванням їх особливостей та науковому обґрунтуванні пропозицій щодо удосконалення управління економічною безпекою сільськогосподарських підприємств.

Таким чином, **метою** даного дослідження є розробка бачення сільськогосподарського підприємства з точки зору його економічної безпеки, що включатиме визначення відповідних елементів та їх потенціал впливу на найважливіші процеси управління знаннями у виробництві сільськогосподарської продукції; бачення нових знань на основі біологічних, технічних, соціальних та економічних нововведень;

Виклад основного матеріалу дослідження. Попит на інформацію про виробничі процеси зростає, як з точки зору ланцюгів із доданою вартістю (простежуваність), а також від зацікавлених сторін для досягнення

багатофункціональних цілей за допомогою забезпечення економічної безпеки сільського господарства. Важливою передумовою дотримання всіх цих різних вимог для сільськогосподарських підприємств є легка, достатня, своєчасна, доступна інформація для прийняття рішень або надання документальних доказів.

Швидкий розвиток технологій інформації та зв'язку, а також величезний потенціал для надання даних географічних зв'язків (дистанційне відстеження, он-лайн-датчики, публічні бази даних тощо) також дозволяють керівникам сільськогосподарських підприємств отримати доступ до нових та високоякісних даних, використовувати їх як конкретну інформацію у процесі прийняття рішень чи процесі документації. Автоматизований збір даних та обробки інформації в інформаційній системі управління сільськогосподарським підприємством можна сприймати як швидке зростання попиту на стандарти в управлінні виробничими процесами та економічною безпекою.

Якщо сільськогосподарське підприємство використовує нові технології обробки та управління інформацією, а також управління просторовою та тимчасовою мінливістю, то таке явне використання інформації покращує економічний стан та зменшує вплив на навколишнє середовище. На рис. 1 розглянемо модель забезпечення економічної безпеки сільськогосподарського підприємства в умовах невизначеності зовнішнього середовища.

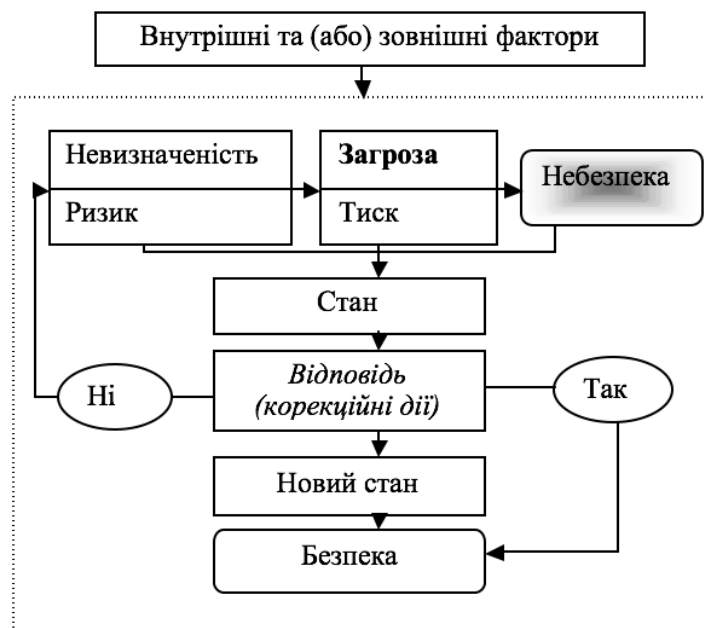

Рис. 1 Модель забезпечення економічної безпеки сільськогосподарського підприємства в умовах невизначеності зовнішнього середовища

Джерело: власна розробка автора

Використання методів, що формують точне сільське господарство, може забезпечити інформація та інструменти для правильної обробки та застосування інформації для будь-якого сільськогосподарського підприємства у будь-якому регіоні. Цей підхід може бути використаний для допомоги у вдосконаленні системи управління економічною безпекою сільськогосподарського підприємства та документації через впровадження прогресивних технологій у сільському господарстві. На рис. 2 показана система ітераційної діагностики економічної безпеки сільськогосподарського підприємства.

Екологічно безпечні системи землекористування в межах сільськогосподарського підприємства також включають в себе найкращу практику управління економічною безпекою сільськогосподарського підприємства. З цією метою необхідна інтеграція інформаційних систем для надання консультацій та офіційних порад керівникам.

*Рис. 2 Система ітераційної діагностики економічної безпеки сільськогосподарського підприємства
Джерело: адаптовано [1, 2, 6, 7]*

Оптимальний цикл вирощування можна досягти шляхом інтеграції моделювання в режимі реального часу (вирощування культури та моделі розвитку сільськогосподарського підприємства) з експертними системами, які були налаштовані за керівними принципами рекомендованої стратегії управління економічною безпекою (наприклад,

враховуючи фактори ризику тощо), а також юридичні вказівки (наприклад, стосовно охорони здоров'я та охорони навколишнього середовища).

Це безпосередньо допоможе керівнику сільськогосподарського підприємства прийняти краще рішення при використанні експертних знань у вигляді моделей та експертних систем, які можуть бути опубліковані та доступні в Інтернеті або доступні в якості веб-сервісів для динамічного зв'язку з кінцевим користувачем.

Діагностика економічної безпеки сільськогосподарського підприємства повинна забезпечувати баланс технологічних можливостей у поєднанні з екологічними та соціально-економічними потребами з ключовою роллю управління інформацією.

Нові моделі управління матеріальними потоками, засновані на інформації та знаннях. Управління, що підтримує сільськогосподарську локальну інтеграцію екологічно чистих об'єктів та замкнених циклів обробки, енергоефективне культивування за допомогою легкої техніки, точного землеробства та технологій.

Розглянемо сільськогосподарське підприємство як систему (не обов'язково програмна або технологічна система) і керівника (власника) як виробника основного рішення. Сільськогосподарське виробництво стикається з посиленням тиску з точки зору зменшення прибутку. Постійно вимагається зниження собівартості продукції, максимізація її фізичного випуску при збереженні найвищої якості продукту. Ці вимоги йдуть поряд з дотриманням суворої екологічної, соціальної, охорони здоров'я та безпеки.

Управлінські завдання щодо забезпечення економічної безпеки сільськогосподарського підприємства змінюються відповідно до нової парадигми підвищеної уваги до економічної життєздатності сільськогосподарського підприємства та взаємодії з навколишнім середовищем.

У таблиці 1 наведено огляд різних рівнів планування разом з основними частинами інформаційних потоків, що вимагається процесом прийняття рішень або виробляється процесом прийняття рішень. Для того, щоб вказати елементи інформаційної системи, які поширюються на автоматичне рішення необхідно вказати детальні інформаційні потоки для окремих завдань планування.

Таблиця 1 - Рівень планування та індикативні потоки інформації

Рівень планування	Необхідна інформація	Надана інформація
Стратегічне планування або проектування виробничої системи: проектування виробничої системи на період 1-5 років або 2 або більше циклів урожаю - зокрема, системи праці / техніка та вибір сільськогосподарських культур	- можливі рівні виробництва і цінових змін - вимоги до операцій - можливі методи роботи - наявна техніка на ринку - витрати.	- кількість та розміри машин; - потужність машин; - потреба в праці; - вибрані культури.
Тактичне планування: план виробництва на період 1-2 роки або 1-2 цикли вирощування.	- стратегічний план; - наявність землі, будівель та обладнання; - зовнішні / внутрішні стандарти.	- план вирощування; - заміна обладнання; - добрива / хімічні речовини; - додаткові плани; - плани технічного обслуговування; - бюджет робочої сили (пікові навантаження).
Операційне планування: визначення діяльності в найближчому циклі вирощування культур, тобто протягом найближчого сезону	- тактичний план виробництва; - внутрішні / зовнішні стандарти; - план технічного обслуговування для землі, будівель та обладнання	- обов'язкові / необов'язкові операції; - актуальність операцій - специфікації операцій.
Формулювання задач: обробка завдань щодо огляду сформульованої проблеми	- поломки обладнання; - недоступний матеріал; - зміни в ґрунті, врожаї або метеорологічні умови.	відхилення від планів / графіків
Оцінка: порівняння планових і фактично виконаних завдань:	- використаний робочий час; - використана потужність.	відхилення від запланованих завдань реалізована продуктивність.

Джерело: адаптовано [1, 2, 6, 7]

Для того, щоб підсумувати, моделі, орієнтовані на користувача, пропонується ефективно впровадження управлінських функцій системи управління економічною безпекою, але в той же час очікується, що керівники сільськогосподарських підприємств будуть готові прийняти нові роботи, звички і, можливо, також отримати більш глибоке розуміння їх виробничих процесів і зможуть оцінити продуктивність обраної технології. Це призведе до кращого контролю процесу, а також поліпшить можливості документування якості сільськогосподарського виробництва та забезпечення економічної безпеки. Моделі інформаційних потоків відображають процеси використання інформації та процеси прийняття рішень для визначених рівнів планування

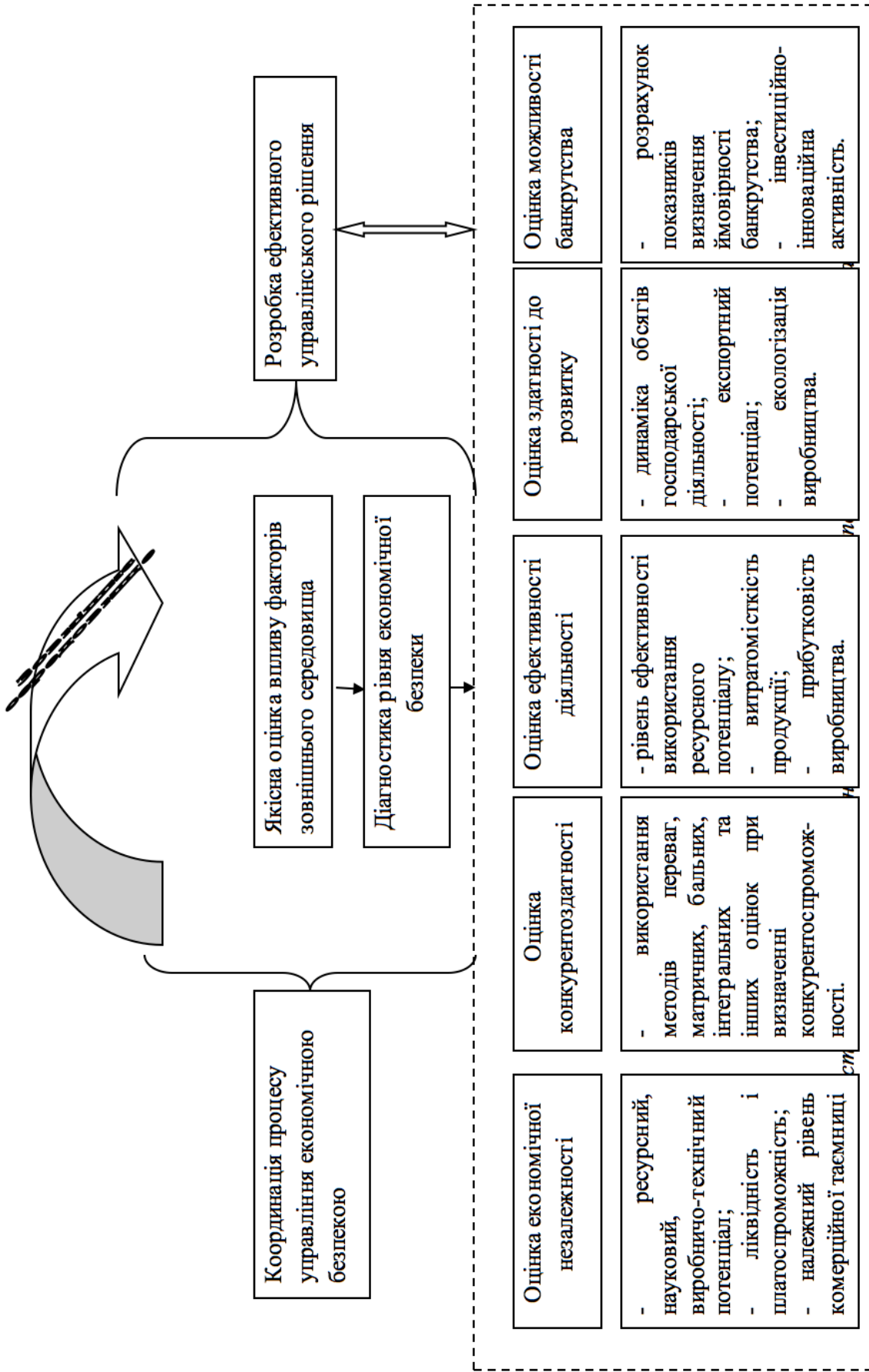
(стратегічне, тактичне, оперативне, планування, формулювання завдання, виконання, оцінка) та для окремих польових операцій, наприклад обробітку ґрунту, посіву, внесення добрив, обприскування, зрошення, збирання врожаю.

Враховуючи, що сільськогосподарські підприємства України є ключовим елементом у зміцненні національної безпеки країни, на сьогодні необхідна оцінка та управління економічною безпекою сільськогосподарського підприємства. На рис. 3 показана система управління економічною безпекою сільськогосподарського підприємства.

Кожен із запропонованих елементів діагностики рівня економічної безпеки сільськогосподарського підприємства складається з критеріальних показників, оцінку стану яких варто порівнювати з їхніми нормативними значеннями в галузі. Слід наголосити, що аналіз за цією методикою враховує стан основних складових економічної безпеки й найбільш точно віддзеркалює особливості функціонування сільськогосподарського підприємства. Рівень економічної безпеки оцінюють шляхом порівнювання розрахункових значень із реальними величинами цього показника на підприємстві, що аналізується.

Після розрахунку впливу функціональних складових на економічну безпеку здійснюється функціональний аналіз заходів з організації необхідного рівня економічної безпеки за окремими складовими з використанням відповідного алгоритму.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Розглянуто процес управління економічною безпекою сільськогосподарських підприємств. Менеджмент економічної безпеки сільськогосподарських підприємств можна розглядати як процес запобігання всебічних збитків від негативних впливів на економічну безпеку підприємства за різними аспектами фінансово-господарської діяльності. Для забезпечення економічної безпеки на сільськогосподарських підприємствах і можливості передбачення ризиків, на підприємстві повинна існувати система управління економічною безпекою, для діагностування стану підприємства, прогнозувати можливі загрози та проводити низку мір по забезпеченню стабільності системи управління економічною безпекою сільськогосподарських підприємств.

Джерело: власна розробка автора

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Безус Р. М. Механізм стійкості аграрного сектору економіки України до глобальних викликів / Р. М. Безус, А. В. Бойко // Європейський вектор економічного розвитку. – 2014. – № 2(17). – С. 22–29.
2. Березін О. В. Економіка підприємства: навч. посібник / О. В. Березін, Л. М. Березіна, Н. В. Бутенко. – К.: Знання, 2009. – 390 с.
3. Єлістратова Ю.О. Економічна безпека сільськогосподарських підприємств та її складові на макро- та мікрорівнях / Ю.О. Єлістратова // Інноваційна економіка. – 2010. – №5. – С. 81-86.
4. Мартюшева Л.С. Фінансова безпека підприємства як самостійний об'єкт управління / Л.С. Мартюшева, Т.Е. Петровська, Н.І. Трихліб // Коммунальное хозяйство городов. – 2006. – № 71. – С. 235-238.
5. Приказок О.В. Прибуток у формуванні фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств / О.В. Приказок // Банківська справа. – 2009. – №2. – С.82-88.
6. Руденский Р.А. Концепция управления экономической безопасностью предприятия/ Р.А. Руденский, Ю.А. Нестеров// Економічна кібернетика. Міжнародний журнал; під заг. ред. Ю.Г. Лисенко; Донецький нац. ун-т. - 2010. - №3-4. – С.57-66
7. Тітова С. П. Екзогенні та ендогенні загрози економічної безпеки сільськогосподарських підприємств / С. П. Тітова // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка і менеджмент». – 2011. – Випуск 5/2. – С. 160-165.
8. Якубенко Ю.Л. Економічна безпека сільськогосподарських підприємств, сертифікованих за органічними стандартами / Ю.Л. Якубенко, Ю.С. Амеліна // Інтелект ХХІ № 2. - 2017. – С. 309-314.